

IN DE SCHIJNWERPER: EEN COLLECTIESTUK UIT HET MUSEUM VOOR VOLKSKUNDE

EEN LITHOFANIE

Sylvie Dhaene

In de afdeling 'Verlichting en Verwarming' van het Museum voor Volkskunde treft de museumbezoeker een 19de eeuwse lithofanie met kaarsenhouder, gehuld in een neogotische lijst (VG 74.123.37).

Een lithofanie is een dun plaatje in porselein (biscuit) waarop een tafereel in reliëf is aangebracht. Dit tafereel wordt bij verlichting door een nuancering van grijs zichtbaar gemaakt. De oorsprong van de benaming is Grieks: lithos (steen) en phainein (schijnen). Deze plaatjes werden in de 19de eeuw met een achterliggende lichtbron als nachtlamp gebruikt. Soms werden ze ook opgehangen aan vensters en lusters of waren ze een deel van de lampenkap. Enkele zeldzame keren werden ze ook als thee warmer gebruikt.

De eerste lithofanieën werden in Berlijn in de eerste helft van de 19de eeuw geproduceerd. Na Berlijn volgden ook Meissen en Bohemen als belangrijke productiecentra. Ook Engeland volgde. In de tweede helft van de 19de eeuw werd de productie al vrij snel (rond 1865) als gevolg van het gebrek aan belangstelling en dus te kleine afzetmarkt stopgezet.

De meeste voorstellingen zijn naturalistisch, religieus of romantisch van aard: landschappen, bijbeltaferelen, kinderen,

portretten van beroemde personen en reproducties van bekende schilderijen. Rond het midden van de 19de eeuw bestonden er honderden modellen.

Het formaat van deze plaatjes is meestal 11,5 x 13,5 cm. Dit standaardformaat liet een gemakkelijke toelevering van frames door gespecialiseerde bedrijven toe. De frames, meestal in gietijzer en gedecoreerd, werden gemonteerd op een

105

voet. Het voetstuk werd meestal met plantaardige of dierlijke voorstellingen versierd.

De lithofanie uit het Museum voor Volkskunde vertoont bij doorlichting een uiterst verfijnd en gedetailleerd tafereel: drie kinderen, twee meisjes en een jongen, houden halt na het hout sprokelen. De jongen heeft zich blijkbaar bezeerd aan zijn voet en zit op een boomstronk. Het jongere meisje dept zijn voorhoofd en het oudere meisje zit gehurkt en verzorgt zijn voet. In de ach-

tergrond zien we struiken, bomen en een kerktoeren.

Het Museum für Kunst und Gewerbe te Hamburg (inv. nr. 2085) en het Museum van toegepaste kunst te Boedapest (inv. nr. 53.181.1-2) bezitten een gelijkaardige lithofanie. (1)

NOTEN

1 Met dank aan de Heer E. Verlinde voor het onderzoekswerk.

ippa

Vriendelijk en efficiënt in bankzaken

Zetel Gent

Kortrijksesteenweg 39 - Tel. 09/244.40.04